

Vergaderjaar 2004–2005

29 800 V

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 2005

27 918

Goedkeuring van de op 25 juni 2001 te Luxemburg totstandgekomen Europees-mediterrane Overeenkomst waarbij een associatie tot stand wordt gebracht tussen de Europese Gemeenschappen en hun lidstaten, enerzijds, en de Arabische Republiek Egypte, anderzijds, met protocollen en bijlagen (Trb. 2001, 118)

Nr. 97

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 25 april 2005

De vaste commissie voor Buitenlandse Zaken¹ heeft op 9 maart 2005 overleg gevoerd met minister Bot van Buitenlandse Zaken over:

- **de brief van de minister van Buitenlandse Zaken d.d. 11 mei 2004 houdende het verslag van de 60ste zitting van de VN-mensenrechtencommissie (29 200 V, nr. 81);**
- **de brief van de minister van Buitenlandse Zaken d.d. 23 augustus 2004 inzake de stand van zaken mensenrechten in de Mediterrane landen met een EU-associatieakkoord (27 918, nr. 11);**
- **de brief van de minister van Buitenlandse Zaken d.d. 26 januari 2005 houdende de beantwoording van vragen van de commissie over de regeringsreactie op het AIV-briefadvies «De ontwerp-declaratie inzake de rechten van de inheemse volken. Van impasse naar doorbraak?» (29 800 V, nr. 75);**
- **de reactie van de regering op het op 26 oktober 2004 aan de Kamer aangeboden AIV-advies (Buza-04-350) «De Verenigde Naties en de Rechten van de Mens»;**
- **de brief van de minister van Buitenlandse Zaken over de inzet van de regering tijdens de jaarlijkse bijeenkomst van de VN-mensenrechtencommissie in Genève in maart 2005.**

Van dit overleg brengt de commissie bijgaand beknopt verslag uit.

Vragen en opmerkingen uit de commissie

De heer **Van Baalen** (VVD) vindt het een gotspe dat landen die de mensenrechten schenden, lid zijn van de VN-mensenrechtencommissie (MRC). Naming and shaming is de enige methode voor verbetering. Er is meer resultaat te verwachten van de vrije pers en mensenrechten-

¹ Samenstelling:

Leden: Rijpstra (VVD), Dijkzma (PvdA), De Haan (CDA), voorzitter, Koenders (PvdA), Karimi (GroenLinks), Timmermans (PvdA), ondervoorzitter, Van Bommel (SP), Albayrak (PvdA), Wilders (Groep Wilders), Van Baalen (VVD), Van As (LPF), Herben (LPF), Ormel (CDA), Ferrier (CDA), Duyvendak (GroenLinks), Huizinga-Heringa (ChristenUnie), Van Velzen (SP), De Nerée tot Babberich (CDA), Van Dijk (CDA), Fierens (PvdA), Tjon-A-Ten (PvdA), Eijssink (PvdA), Brinkel (CDA), Szabó (VVD), Van der Laan (D66) en Jonker (CDA).
Plv. leden: Snijder-Hazelhoff (VVD), Dubbelboer (PvdA), Van Fessem (CDA), Stuurman (PvdA), Vos (GroenLinks), Arib (PvdA), De Wit (SP), Leerdam (PvdA), Hirsi Ali (VVD), Van Miltenburg (VVD), Varela (LPF), Van den Brink (LPF), Haverkamp (CDA), Rambocus (CDA), Halsema (GroenLinks), Van der Staaij (SGP), Kant (SP), Eski (CDA), Çörüz (CDA), Wolfsen (PvdA), Van Nieuwenhoven (PvdA), Waalkens (PvdA), Van Winsen (CDA), Veenendaal (VVD), Dittrich (D66) en Kortenhorst (CDA).

organisaties, zoals Amnesty International. Toch moet de MRC als instrument gebruikt blijven worden.

Landen die «no action» moties steunen en worst offenders de hand boven het hoofd houden, dienen daarvan de consequenties te aanvaarden. Is de minister bereid om in dit licht uiteindelijk de relatie met die landen te beëindigen? In ieder geval zou het gevolgen moeten hebben voor de OS-relatie. Er is bovendien een onderscheid te maken tussen regeringen en instanties, zoals de politie, die mensenrechten schenden. In het laatste geval zal in samenwerking met de regering van het land geprobeerd moeten worden om de mensenrechtensituatie aldaar te verbeteren. Welke landenresoluties zal Nederland indienen respectievelijk ondersteunen? Waarom blijft Iran buiten schot? Er moet geprobeerd worden om het Israëliisch-Palestijnse vredesproces te assisteren.

Hij vraagt aandacht voor de resolutie inzake China en Taiwan. Tevens vraagt hij aandacht voor de situatie in Tibet. Zimbabwe moet ook op de agenda komen, evenals Darfur. Cuba is een gevangenis onder de zon en daarom moet Nederland ter zake harde maatregelen nemen dan wel ondersteunen. Syrië dient te worden aangepakt via de VN-MRC. Met dat land moet de EU niet geassocieerd willen zijn. Saudi Arabië moet in dit verband ook genoemd worden.

In het algemeen verdient de positie van de vrouw aandacht, met name in de Arabische wereld, zoals ook is aangegeven in het desbetreffende UNDP-rapport.

Waarom sporen het protocol bij het anti-folterverdrag en de zaken rond de Raad van Europa niet? Wat gaat de minister daaraan doen?

De heer **Koenders** (PvdA) meent dat Nederland zo snel mogelijk moet overgaan tot ratificatie van het anti-folterverdrag. Houdt de Nederlandse mensenrechtenambassadeur zich bezig met het Britse aandeel in Guantánamo Bay? Kan de minister uitleggen waarom de onafhankelijke expert van de VN voor human rights in Afghanistan geen toegang krijgt tot de gevangenen in Bagram en Kandahar? Wordt dit punt geagendeerd in de MRC?

Hoofdpunten van de hervorming van de MRC zijn objectievere selectie van landen, betere monitoring en meer consequent politieke en financiële aandacht voor speciale rapporteurs. Wat wordt daaraan gedaan? Wordt het rapport van Kofi Annan ook door Nederland wordt opgepakt? Gaan de strategy papers ook over een meer objectieve benadering van schendingen van mensenrechten? Is er één strategie voor «no action»-moties? Het is belangrijk dat Nederland de UN-norms for business actief ondersteunt. Dit geldt ook voor de Deense voorstellen inzake inheemse volkeren en kinderen. Het rapport ter zake en de bevordering van de rol van de VN bij die problematiek dient fors geagendeerd te worden.

Canada moet ondersteund worden als het gaat om Iran. Dit geldt voor de VS als het gaat om China. Zimbabwe moet via Mugabe geen steun vinden via «no action»-moties. Sudan hoort daarbij.

Guatemala verdient echt aandacht. De VN-MRC moet daar een bureau kunnen openen. Er is in Atjeh, Indonesië, nog steeds een grote problematiek. De kastenproblematiek in India, Japan en sommige delen van Afrika is ook van belang. Het is wenselijk dat de minister de aanpak door de verantwoordelijke Europese commissaris ter zake actief ondersteunt. De Arabische wereld verdient ook aandacht, met name Egypte, Saudi Arabië en Tunesië.

De heer **Çörüz** (CDA) vraagt op welke landen de minister concreet gaat inzetten en wat die inzet inhoudt. Waarom worden onder andere Guatemala en Colombia er niet bij betrokken?

Wat Israël betreft, moet een broedende kip niet gestoord worden. Maakt de minister dit ook kenbaar aan de EU-partners?

Vanaf 2002 heeft Nederland een voortrekkersrol gehad bij het protocol tegen foltering. Waarom heeft Nederland dat nog steeds niet geratificeerd?

De minister moet doorgaan met de declaratie over de (collectieve) rechten van inheemse volken.

Hij wenst dat de minister zich ervoor inzet om met de MRC te bereiken wat beoogd wordt. Er is een kamerbrede motie over Libië ingediend. Versterken dit soort landen de geloofwaardigheid? Aan de hand van objectieve criteria zullen die landen getoetst moeten worden.

In de EU-associatieovereenkomsten kunnen de mensenrechtenclausules onder de aandacht gebracht worden. Hierover ontbreekt nog een EU-rapportage. Nederland kan daarin het voortouw nemen. Wil de minister zich daarvoor inspannen?

Door de Hoge Commissaris voor de rechten van de mens wordt er toch al een jaarrapport uitgebracht over de implementatie van resoluties en voorzittersverklaringen van de MRC?

De heer **Van Bommel** (SP) merkt op dat er voor Zimbabwe geen resolutie wordt ondersteund in verband met een te vrezen «no action»-motie en met een mogelijk negatief effect op de steun inzake Sudan. Kan de minister dit toelichten? De standpunten inzake de resolutie voor Zimbabwe zijn in de regio namelijk gewijzigd.

Gaat Nederland de schending van mensenrechten in Guantánamo Bay en Afghanistan aan de orde stellen, alsook in Pakistan? Immers, Nederland was en is in zekere zin betrokken bij de strijd in Irak en Afghanistan.

Ook in China wordt de strijd tegen terrorisme gebruikt als voorwendsel voor onderdrukking. Wat gaat de Europese Unie op dat punt doen? Hoe geloofwaardig is overigens een gemeenschappelijk standpunt van de Europese Unie, gezien het Britse aandeel in Guantánamo Bay?

Amnesty International bepleit een moratorium voor die landen waar de doodstraf nog geldt. Dat standpunt zal wel door de Nederlandse regering gesteund worden. Wat is het oordeel van de Nederlandse regering over de herinvoering van de doodstraf in onder andere Afghanistan, Indonesië, India en Irak? Op welke manier probeert zij daar invloed op uit te oefenen? Waarom blijft het de inzet van de Europese Unie beperkt tot het beleid inzake Israëlische nederzettingen? Waarom gaat het niet ook over de illegale sloop van huizen? Waarom wijst Nederland niet op de paragraaf over de mensenrechten?

Wat is de mening van de regering over het gewelddadig neerslaan van de vrouwendemonstratie afgelopen zondag in Turkije? De Europese Unie heeft gesproken over disproportioneel gebruik van geweld.

De heer **Herben** (LPF) vraagt hoe de voornemens in daden worden omgezet. Daarbij moet de waardigheid van de mens voorop gesteld worden. Waar legt de minister de prioriteiten? Zijn dat de politieke rechten of de «four freedoms», de sociale rechten? Hoe worden de gewone mensen bereikt? Gebeurt dat via stille diplomatie of door naming and shaming?

Komen in Atjeh de organisaties wel aan bod? Dit vraagt om hogere diplomatie. Hoe gaat Nederland daarmee om?

Belangrijk is dat in het anti-folterverdrag een inspectieregime is opgenomen. Het gaat erom dat er geen grenzen worden overschreden. De Verenigde Staten en Israël mogen in dit verband niet buiten schot blijven. Welke uitvoeringsinstrumenten zijn het meest effectief?

Mevrouw **Karimi** (GroenLinks) is van mening dat de minister zijn huiswerk niet heeft gedaan. Dat betreft de ratificatie van het facultatieve protocol bij het VN-verdrag tegen foltering, de actieve Nederlandse inzet voor een VN-verdrag inzake gedwongen verdwijningen en speciale rapporteurs van de VN die in alle landen en onder alle omstandigheden

toegang moeten krijgen. Te denken is aan Guatánamo Bay en de gevangenen in Afghanistan en Irak. Is de minister bereid om zich ervoor in te spannen dat die speciale rapporteurs wel toegang krijgen?

De dubbele standaards moeten voor elk land gelden. Waarom zijn de richtlijnen voor de MRC niet openbaar?

De mensenrechtensituatie in Iran is ontzettend slecht. Hoe staat het met de uitvoering van het amendement-Karimi/Van Baalen, waarin wordt gepleit voor de oprichting van satelliettelevisie, gericht op Iran?

Op welke manier komen de mensenrechten in Atjeh aan de orde? Te denken is aan een EU-verklaring.

Is het mogelijk om bij agendapunt 19 toch aandacht te besteden aan de mensenrechten in Afghanistan?

Mevrouw **Van der Laan** (D66) vraagt hoe de schendingen van de mensenrechten binnen de EU systematisch en consequent aan de orde kunnen komen. Ook moet er consequent aandacht gevraagd worden voor Guatánamo Bay.

Zij vraagt specifiek aandacht voor het herstel van de rechtsstaat in Nepal en voor de Nederlandse inzet om het seksueel geweld in Congo aan te kaarten.

Graag ziet zij dat elk land van de wereld in de jaarlijkse rapporten aan bod komt. Dit biedt een objectief beeld. Is daar steun voor? Loopt Nederland hierin voorop of is er al consensus? Hoe lang duurt het voordat dit is ingevoerd? Natuurlijk moeten daarvoor ook de financiële middelen komen.

De verschillende anti-terrorisemaatregelen verdienen ook aandacht, omdat die een negatief effect kunnen hebben op de mensenrechtensituatie. Het zou in dit verband mooi zijn als er uiteindelijk wereldwijd consensus bereikt werd over het opnemen in alle nieuwe wetgeving van zogeheten sunset en evaluatieclausules. Het moet ook echt om terrorismebestrijding gaan en niet op termijn op inperking van mensenrechten. Is Nederland bereid om zich hiervoor in te spannen?

Heeft de ratificatie van het facultatief protocol tegen foltering nog wel een politieke prioriteit? Den Haag heeft als hoofdstad van het internationaal recht namelijk een voorbeeldfunctie.

Het antwoord van de minister

De **minister** merkt op dat het High Level Panel initiatieven heeft genomen om de MRC nieuw leven in te blazen. Stille diplomatie is naast het publieke gedeelte een belangrijk deel van de aanpak, evenals naming and shaming. De kracht is dus gelegen in het dubbele aspect van de dialoog. Voorts zijn er de technische samenwerking, het politieke instrumentarium in VN-verband, zoals de resoluties en demarches betreffende de doodstraf, en de sancties.

De MRC moet inderdaad effectiever functioneren. Helaas verhinderen de «no action»-moties vaak de aanname van de landenresoluties. De EU speelt weliswaar een belangrijke rol in de MRC, maar er is ruimte voor verbetering. Tijdens het Nederlands voorzitterschap is mede hiertoe overigens, ondanks de ondervonden tegenstand, een persoonlijk vertegenwoordiger voor de mensenrechten ingesteld, direct vallend onder Solana. Er worden nu resoluties voorbereid over de mensenrechtensituatie in Birma en Noord-Korea. Er is een gesprek gaande over de aanpak van de situatie in Oezbekistan. De EU geeft de voorkeur aan het steunen van Afrikaanse initiatieven over de mensenrechtensituatie in Afrikaanse landen. Bij het ontbreken daarvan zet Nederland in op stevige EU-resoluties, bijvoorbeeld over Sudan en Zimbabwe, wat dit laatste betreft zelfs als er een «no action»-motie komt. De VS dient samen met de EU een resolutie in over Wit-Rusland. Een eventuele resolutie over Cuba krijgt eveneens de steun van de EU. Dit geldt ook voor een mogelijke

resolutie van Canada over Iran; die zal de EU eensgezind moeten steunen. De EU zal in haar verklaring zorg uitspreken over de mensenrechtensituatie in Iran en specifiek over de tenuitvoerlegging van de doodstraf, marteling en de positie van mensenrechtenactivisten. Als Canada op dit punt niet met een resolutie komt, zal de EU nagaan of zij op dit punt zelf iets kan ondernemen. Het standpunt van Nederland in dezen is dat alleen een gezamenlijke resolutie van of gesteund door de EU zin heeft. Daar zet Nederland zich ook voor in. Dit staat overigens los van de onderhandelingen over het nucleaire dossier.

De EU bepaalt haar positie als er een China-resolutie wordt ingediend door de Verenigde Staten. Bij het laatste bezoek van de minister aan de VS stond China hoog op de agenda, ook wat het wapenembargo betreft en Taiwan. Onder andere in EU-verband wordt nagegaan op welke wijze de zeer zorgelijke mensenrechtensituatie in China met grote regelmaat aan de orde gesteld kan worden. Tibet en Nepal komen in dat kader ook aan de orde, alsmede in bilaterale gesprekken en in principe onder agenda-punt 9 in de MRC. Nederland heeft zich tijdens het voorzitterschap ingezet voor een verbetering van de halfjaarlijkse mensenrechtendialoog. Op de China-Top is dit ook zeer uitvoerig aan de orde geweest. Bovendien heeft de Nederlandse mensenrechtenambassadeur indringend gesproken over een aantal fundamentele problemen. China is elke keer wel bereid om bepaalde concessies te doen. De Nederlandse positie hangt evenwel af van de precieze tekst van een eventuele China-resolutie. Overigens bestaat de vrees dat een dergelijke resolutie weer onterecht wordt gevolgd door een «no action» motie.

Nederland neemt zijn specifieke inzet in de MRC heel serieus. Zo trekt het de resolutie inzake religieuze intolerantie namens de EU en onderzoekt het de mogelijkheden van het een resolutie over mainstreaming van mensenrechten in de VN. Het doel hiervan is dat de VN een van de kerntaken beter uitvoert: het bevorderen en beschermen van de rechten van de mens, of het nu vrede en veiligheid betreft dan wel ontwikkelingssamenwerking. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de aanbevelingen van het recente AIV-advies.

De MRC moet effectiever functioneren. De tactiek van «no action»-moties is hierbij een heel zorgelijke ontwikkeling. Dit punt wordt dan ook aan de orde gesteld. Die ontwikkeling moet er niet toe leiden dat er geen resoluties worden ingediend, want die geven toch een belangrijk signaal. Er kan gestreefd worden naar meer steun voor resoluties door tijdige prioriteitenstelling en betere afstemming met geïnteresseerde landen of regionale groepen. Op die manier heeft naming and shaming een groter effect.

Het High Level Panel beveelt onder meer aan om het lidmaatschap uit te breiden tot alle lidstaten van de VN, maar deze radicale stap is op het eerste gezicht geen oplossing voor het huidige probleem. Immers, door het grote aantal leden komen er dan geen effectieve resoluties meer. Zo is de vraag wat dit betekent voor de verhouding tot de derde commissie en van de MRC tot ECOSOC. Een oplossing kan zijn dat de MRC wat vaker bijeen komt of dat er een aparte mensenrechtenraad wordt ingesteld. Er zal heel genuanceerd moeten worden omgegaan met sancties. Als sancties het Nederlandse antwoord zijn op «no action»-moties, zal daarmee echter het eigen OS-beleid ondergraven worden. Het gaat er in dit verband dus onder andere om, te overleggen en beter prioriteiten te stellen. Dit neemt niet weg dat het probleem van de «no action»-moties aan de orde moet komen.

Het project van satelliettelevisie, dat is genoemd in de toelichting op het amendement-Karimi/Van Baalen, wordt met een positieve insteek bestudeerd, ook wat de kosten en de baten betreft. Bovendien wordt daarover de mening van de EU-partners gevraagd. Daarbij worden de mogelijkheden tot samenwerking betrokken. Een zorgvuldige afweging is nodig met het oog op de vergaande gevolgen van dit project voor de bilaterale

betrekkingen met Iran. Dit is inclusief de mogelijkheden van Nederland om Iran aan te spreken op de mensenrechtensituatie. Het voorstel voorziet in een meerjarenverplichting van in totaal 45 mln euro, terwijl er slechts 15 mln euro voor het eerste jaar beschikbaar is. Over het resultaat van deze afweging wordt de Kamer voor 1 mei geïnformeerd.

De minister is druk doende geweest met de ratificatie van het facultatief anti-martelingprotocol, waarvan inderdaad een belangrijk signaal zal uitgaan. Er zijn echter vragen gerezen over een overlap van het inspectie-regime van dat protocol en het reeds bestaande inspectiesysteem van de Raad van Europa. Getracht wordt om de besluitvorming hierover zeer te bespoedigen. Iedere steun van de Kamer, in dezen, is zeer welkom.

Het is niet helemaal waar dat grote landen gespaard worden door middel van een dubbele standaard. Gedacht kan worden aan China. Vaak leidt actie helaas tot niets, omdat grote landen erin slagen om veel kleinere landen achter zich te krijgen die dat soort acties frustreren. Toch moet er door middel van alle beschikbare instrumenten naar gestreefd worden dat landen hun houding veranderen. In een aantal gevallen werkt het, zij het langzaam.

De onacceptabele situatie van de mensenrechten in gevangenissen, onder andere Guantánamo Bay, staat elke keer op de agenda, ook van het halfjaarlijkse EU-VS-overleg. De VS denkt na over toelating van speciale, onafhankelijke rapporteurs/experts in de gevangenissen in bijvoorbeeld Bagram en Kandahar en wil daarover in de MRC nader van gedachten wisselen. Individuele personen worden door VS-autoriteiten wel verantwoordelijk gesteld voor hun handelen en zo nodig juridisch vervolgd. Het is ook onacceptabel dat door de Verenigde Staten buiten de Geneefse conventie om een nieuwe categorie van gevangenen wordt geïntroduceerd. Druk van de zijde van de internationale gemeenschap is essentieel om de VS op andere gedachten te brengen. In bilateraal verband, zoals met de VS, vraagt Nederland, evenals EU-collega's, regelmatig aandacht voor de behandeling van gevangenen. De heer Wolfowitz van de VS heeft naar aanleiding daarvan de bereidheid uitgesproken om op expertniveau hierover met Nederlandse experts overleg te plegen. Bovendien zal men vertrouwen moeten hebben in de checks and balances. De VS is voorts bereid om tijdens de MRC-bijeenkomst een toelichting te geven op het ter zake gevoerde beleid. Er komt dus langzaam beweging in. Er moet voor gewaakt worden dat een eventuele resolutie hierover leidt tot een algemeen anti-VS-sentiment. Andere middelen en een meer genuanceerde reactie zullen effectiever zijn om de VS ertoe te bewegen om zijn houding in dezen te veranderen.

De minister ondersteunt de verklaring van de onafhankelijke expert Bassiouni dat het onaanvaardbaar is dat deze geen toegang krijgt tot de gevangenissen in Afghanistan.

Een actievare opstelling van de EU heeft bij de laatste bijeenkomst van de werkgroep geleid tot een zekere, zij het geen concrete voortgang in het onderhandelingsproces aangaande de inheemse volkeren. Nederland zal zich niet verzetten tegen een beperkte verlenging van het mandaat van de werkgroep, maar de indruk is dat dit niet leidt tot overeenstemming in de werkgroep.

Nederland zal zich inzetten voor een vermelding van Guatemala in de thematische EU-landenspeech. Specifiek zal Nederland ernaar streven om de zorgelijke situatie van mensenrechtenactivisten in Guatemala onder de aandacht te brengen. Het bereikte akkoord voor de opening van een kantoor van de Hoge commissaris voor de mensenrechten in Guatemala is overigens wel een positieve ontwikkeling. Een resolutie over Guatemala ligt evenwel niet in de rede. De inspanningen van de huidige regering en de voortgaande dialoog met die regering bieden namelijk aanknopingspunten voor een positieve benadering.

De situatie in Atjeh is heel bijzonder. De heer Ahtisaari tracht een onderhandelingsresultaat te verkrijgen tussen de opstandelingen in Atjeh

en de Indonesische regering. Dit onderwerp is uiteraard aan de orde gesteld bij zijn recente bezoek aan Indonesië. De indruk bestaat dat er met de nieuwe president een totaal andere wind waait inzake de mensenrechten, corruptie en wederopbouw, ook in Atjeh. Daar wil men serieus alles in het werk stellen om een eind te maken aan het conflict in Atjeh. De vraag is tegen deze achtergrond en die van de tsunami of er in dit opzicht actief ingegrepen moet worden. Enige terughoudendheid in dezen lijkt dan ook op haar plaats. Wel is het een mogelijkheid om dit punt op te nemen met Ahtisaari.

Het kastenprobleem is regelmatig aan de orde. De door de subcommissie van de MRC voorgestelde maatregelen hebben meerwaarde, zoals een brede studie door twee speciale rapporteurs en het identificeren van best practices.

De situatie in de Arabische wereld verdient terecht aandacht. Het Nederlandse standpunt ter zake is bekend. Nu wordt de politieke druk op Syrië opgevoerd. Daarbij helpt een oproep van de EU in de MRC om de mensenrechtensituatie te verbeteren. Bij agendapunt 9 wordt andermaal bezorgdheid geuit over deze situatie, zoals al eerder is gebeurd bij de talrijke demarches. In verband met de associatieakkoorden is monitoring door de Europese Unie een goed idee. Dit geldt ook voor het verslag uitbrengen naar aanleiding van de mensenrechtenclausules in de verschillende akkoorden. Dit gebeurt nog niet, maar dit onderwerp is door Nederland tijdens het voorzitterschap op de agenda gezet. Onder agendapunt 9 wordt in de EU-verklaring ook een blijk van steun opgenomen aan een groep van mensenrechtenactivisten.

Israël is aan de ene kant een broedende kip en aan de andere kant mogen de ogen niet gesloten worden voor wat daar gebeurt aangaande het nederzettingenbeleid en de bouw van de muur. Op een bepaalde manier kan er dus wel druk op Israël uitgeoefend worden.

Nederland is voorstander van het jaarrapport van de hoge commissaris. Nederland is het ook eens met de desbetreffende aanbevelingen van het High Level Panel. Nederland heeft tijdens zijn voorzitterschap in een brief aan de hoge commissaris Arbouh zijn steun aan haar betuigd. Nederland is overigens met 3 mln op jaarbasis een van de grootste donoren van het kantoor van de hoge commissaris.

Nederland is sterk tegen de doodstraf. Wereldwijde afschaffing van de doodstraf is een speerpunt van het EU-mensenrechtenbeleid. De jaarlijkse MRC-resolutie ondersteunt dit beleid. De afgelopen jaren is het aantal voorstemmers van de resolutie gestegen, maar het is bekend dat er een grote groep hardnekkige tegenstanders blijft. In 83 landen is de doodstraf afgeschaft voor alle misdrijven; in 13 landen geldt dit voor gewone misdrijven; in 22 landen wordt de doodstraf niet opgelegd (moratorium). Een negatieve ontwikkeling vormen de besluiten tot opheffing van de bestaande moratoria, bijvoorbeeld in de Filippijnen, Indonesië en de Palestijnse gebieden. Nederland heeft daartegen geprotesteerd via publieke verklaringen en vertrouwelijke demarches. Nederland blijft trouw aan zijn Grondwet.

Het probleem van de gedwongen verdwijningen wordt onderkend. Nederland neemt actief deel aan de onderhandelingen over een nieuw juridisch bindend instrument. Een apart verdrag heeft niet de voorkeur, omdat daarmee een geheel nieuw toezichthoudend mechanisme wordt ingesteld. Dat leidt tot afstemmingsproblemen. Bovendien leert de ervaring dat zoiets weinig efficiënt is. De voorkeur gaat dus uit naar een protocol bij het Bupo-verdrag. Er blijkt nog een flink aantal inhoudelijke problemen te moeten worden opgelost.

De minister vindt eigenlijk dat mevrouw Karimi gelijk heeft met wat zij zegt over de vertrouwelijkheid van de richtlijnen. Dit is evenwel ingegeven door de gedachte dat bij voorbaat openheid over alle voornemens, acties later kan ondermijnen. Tegen deze achtergrond is hij bereid om hier nog eens naar te kijken.

Er worden op het ogenblik goede vorderingen gemaakt met het Europese mensenrechtenagentschap. In mei komt de Commissie met een voorstel voor de instellingsverordening van het grondrechtenbureau.

De situatie in Congo wordt aangekaart. Met name seksueel geweld tegen vrouwen en meisjes en onder anderen kindsoldaten zullen in de agendapunt-19-resolutie moeten terugkomen. Dit geldt ook voor beperkingen van de vrijheid van meningsuiting.

De anti-terrorisemaatregelen worden in Brussel geharmoniseerd. Het gevaar van een sunset clause is dat er zeer hoge barrières worden opgeworpen met als achterliggende gedachte dat die toch wel weer afgeschaft worden. Het is beter om bij het vaststellen van die maatregelen er bij voorbaat op te letten dat de mensenrechten daarbij niet in gevaar komen. Hiervoor zal aandacht gevraagd worden bij de heer De Vries, de coördinator van het Europese beleid.

Het is bekend dat Nederland in verband met Turkije zeer actief is, omdat Turkije begin oktober het groene licht wil krijgen. Dat gebeurt echter alleen als Turkije alles heeft gedaan wat de EU gevraagd heeft.

De **voorzitter** herhaalt dat de minister in verband met het amendement-Karimi/Van Baalen heeft toegezegd om de Kamer binnen enkele weken, en wel vóór 1 mei aanstaande, te informeren over de satelliettelevisie voor Iran.

De voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken,
De Haan

De griffier van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken,
Van Oort